

Міністерство освіти і науки України
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійної роботи студентів з дисципліни
«Зовнішньоекономічна діяльність підприємства»
для студентів денної та заочної форм навчання
спеціальності 6.030503 – «Міжнародна економіка»

Харків 2016

Укладачі: Попкова К.О.

Кафедра міжнародної економіки

Навчальна дисципліна „Зовнішньоекономічна діяльність підприємства ” (ЗЕДП) належить до навчального циклу дисциплін вільного вибору студентів за напрямом 0305 „Економіка і підприємництво” за спеціальністю 6.030503 „Міжнародна економіка”.

Мета викладання дисципліни ЗЕДП полягає у формуванні системи теоретичних знань студентів і набуття ними практичних навичок у галузі міжнародної економічної діяльності України та її регулятивного забезпечення.

Предметом навчальної дисципліни є система організаційно-економічних і регулятивних взаємовідносин, суб'єктів господарювання в процесі реалізації та розвитку форм міжнародної економічної діяльності України.

Об'єктом вивчення дисципліни є економічні відносини між країнами, що виникають у процесі функціонування вітчизняного суб'єкта господарювання.

Завдання викладання дисципліни:

- вивчення сутності і особливостей міжнародної економічної діяльності, форм і методів міжнародного торговельного, інвестиційного та валютно-фінансового співробітництва;
- оволодіння принципами та інструментами регулювання міжнародної економічної діяльності на макро- та мікрорівнях;
- набуття вмінь оцінювати стан, ефективність і перспективи участі

Вивчення дисципліни „ЗЕДП ” здійснюється шляхом проведення лекцій, практичних занять та самостійної роботи бакалаврів.

Самостійна робота бакалаврів в аудиторії проходить під час практичних занять, де розглядаються питання щодо надбання ними досвіду аналізу світогосподарські явищ й процесів та оцінювання участі в них України з урахуванням її національних інтересів.

Самостійна роботи бакалаврів поза університетом складається з вивчення літературних джерел, матеріалу лекцій та практичних занять, виконання індивідуальних практичних завдань.

Форми контролю самостійної роботи студентів: систематична перевірка виконання завдань на практичних заняттях, опитування

під час лекцій, практичних занять, проведення тестових модульних контролів за питаннями, що відносяться до самостійного вивчення.

Дисципліна „Міжнародна економічна діяльність України” має комплексний характер, базується на категоріях, які вивчають такі дисципліни як „Мікроекономіка”, „Макроекономіка”, „Національна економіка”, „Міжнародна економіка”.

Практичне заняття №1

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ, СУБ'ЄКТИ

Мета заняття: засвоєння базисних положень дисципліни “Міжнародна економічна діяльність України” (МЕДУ), ознайомлення з сутністю, економічною основою, суб'єктами, передумовами та особливостями розвитку МЕДУ на сучасному етапі, а також її ролі в процесі інтеграції України в систему світогосподарських зв'язків.

Основні терміни аналітично-практичного блоку

Міжнародна економіка	– International economics
Світовий ринок	– World market
Світове господарство	– World economy
Сукупний попит	– Aggregate demand (AD)
Сукупна пропозиція	– Aggregate supply (AS)
Міжнародний поділ праці	– International division of Labour
Міжнародна кооперація праці	– International cooperation of Labour
Міжнародна торгівля	– International trade
Експорт	– Export
Імпорт	– Import

Завдання 1.1

Згідно з індивідуальним завданням визначте обсяг рівноважної пропозиції у вітчизняному реальному секторі економіки та чистий експорт з реального сектору, якщо відомо, що:

1) дохід реального сектору складає $31,5 + 2 \cdot (i + j)$ млрд. грн., а сума видатків на споживання вітчизняними споживачами іноземних благ становить $2 + 2 \cdot i$ млрд. грн.;

2) сума видатків на споживання вітчизняними споживачами національних благ становить $20 + 3 \cdot (i + j)$ млрд. грн.;

3) сумарна пропозиція вітчизняних благ за кордон становить $2,5 + 2 \cdot j$ млрд. грн.;

4) обсяги інвестиційних видатків на національні блага, що споживаються національними виробниками – $12 + 2 \cdot i$ млрд. грн.;

5) обсяги інвестиційних видатків на іноземні блага, що споживаються національними виробниками – $1,5 + 0,5 \cdot j$ млрд. грн.;

е) обсяги інвестиційних видатків на виробництво вітчизняних благ, що пропонуються за кордон – $0,5$ млрд. грн.

Індивідуальний варіант завдання прийняти згідно з порядковим номером студента в списку академічної групи (i – передостання цифра порядкового номеру, j – остання цифра порядкового номеру).

Порядок виконання завдання

1. Рівноважна пропозиція реального сектора економіки дорівнює сумі споживчих та інвестиційних благ національного виробництва

$$AS' = Cust_i + Inv_i \quad (1.1)$$

2. Чистий експорт складає різницю між експортованими та імпортованими споживчими й інвестиційними благами

$$NX = (Cust_{ex} - Cust_{im}) + (Inv_{ex} - Inv_{im}) \quad (1.2)$$

3. Висновок щодо необхідності залучення коштів в разі нестачі внутрішніх заощаджень в реальному секторі економіки робиться на основі порівняння доходів реального сектору та його рівноважної пропозиції з урахуванням розміру чистого експорту.

Питання для самоконтролю

1. Чи охоплює поняття «міжнародна економіка» внутрішній і зовнішній сегменти реального сектору національної економіки?

2. У якому функціональному співвідношенні перебуває сучасне світове господарство і світовий ринок?

3. Охарактеризуйте сучасне середовище діяльності суб'єктів МЕДУ?

Література: [1,3,6].

Практичне заняття №2

ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ОСОБЛИВОСТІ ТА УКРАЇНСЬКА СПЕЦИФІКА

Мета заняття: обґрунтування умов міжнародного обміну товарами; визначення факторів впливу на міжнародний товарообмін. Ознайомлення зі станом і перспективами розвитку міжнародної торгової політики України.

Основні терміни аналітично-практичного блоку

Міжнародні товарні угоди	–	International commodity agreements
Міжнародна торгівля	–	International trade
Світовий ринок	–	World market
Світова ціна	–	World price
Товар	–	Commodity good
Експорт	–	Export
Імпорт	–	Import
Торговельне сальдо	–	Trade balance
Торговельний оборот	–	Trade turnover
Ринкова економіка	–	Market economy

Завдання 2.1

Згідно з індивідуальним завданням розрахувати щодо кожної групи країн і в цілому по Україні:

- 1) зовнішньоторговельне сальдо;
- 2) зовнішньоторговельний оборот;

- 3) відносну частину країн СНД, країн ЄС та інших країн в українському експорті і імпорті;
 4) експортну квоту України;
 5) імпорту квоту України;
 6) зовнішньоторговельну квоту (індекс товарності) України.

Зовнішня торгівля України з країнами СНД, країнами ЄС та іншими країнами в 2016 році характеризувалася наступними даними:

Показник	Країни СНД	Країни ЄС	Інші країни
Експорт товарів, млн.дол.США	$13607,9 + 100 \cdot i$	$4632,5 + 10 \cdot j$	$10712,6 + 10 \cdot i$
Імпорт товарів, млн. дол.США	$15215,8 + 100 \cdot j$	$6086,3 + 10 \cdot i$	$6362,9 + 50 \cdot i$

ВВП України в 2016 році становив – $267344,0 + 50 \cdot (i + j)$ млн. грн.

За результатами розрахунків зробіть висновок.

Індивідуальний варіант завдання прийняти згідно з порядковим номером студента в списку академічної групи (i – передостання цифра порядкового номеру, j – остання цифра порядкового номеру).

Порядок виконання завдання

1. Зовнішньоторговельне сальдо визначається як різниця вартісних обсягів експорту й імпорту

$$BTC = EX - IM \quad (2.1)$$

2. Зовнішньоторговельний оборот – це сума вартісних обсягів експорту й імпорту за визначений період часу (за рік)

$$BTO = EX + IM \quad (2.2)$$

3. Експортна квота – це відношення обсягу експортованих товарів та послуг до ВВП (ВНП)

$$E_k = \frac{EX}{ВВП} \cdot 100\% \quad (2.3)$$

4. Імпортна квота – це відношення обсягу імпорту до ВВП (ВНП)

$$I_k = \frac{IM}{ВВП} \cdot 100\% \quad (2.4)$$

5. Зовнішньоторгівельна квота (показник відкритості національної економіки) характеризує ступінь участі національного господарства в міжнародному поділі праці

$$t = \frac{EX + IM}{ВВП} \cdot 100\% \quad (2.5)$$

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте динаміку експортних та імпорتنих товарних потоків України.
2. Як регламентується експортна та імпорتنна діяльність у правовому полі України?
3. Визначте основні напрямки оптимізації імпорту та експорту в Україні.

Література: [5,9,10]

Практичне заняття №3

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ МІЖНАРОДНИХ КОНТРАКТІВ. УМОВИ ІНКОТЕРМС

Мета заняття: формування практичних навичок розрахунку імпоротної ціни контракту; ознайомлення з правилами укладання зовнішньоекономічних угод та умов Інкотермс.

Основні терміни аналітично-практичного блоку

Міжнародні товарні угоди	–	International commodity agreements
Міжнародна торгівля	–	International trade
Світовий ринок	–	World market
Світова ціна	–	World price
Товар	–	Commodity good
Експорт	–	Export
Імпорт	–	Import
Торговельне сальдо	–	Trade balance
Торговельний оборот	–	Trade turnover
Міжнародні правила тлумачення торговельних термінів	–	International Commercial Terms

Завдання 3.1

Ви – менеджер з організації міжнародних зв'язків.

Ваше підприємство уклало контракт з угорською фармацевтичною фірмою про експортування в Україну фармацевтичних препаратів на умовах поставки (EXW) «Франко-підприємство».

Вам як менеджеру згідно з індивідуальним варіантом (Додаток А) необхідно розрахувати імпорتنу ціну контракту на умовах поставки Інкотермс «Франко-підприємство» (EXW), та загальну імпорتنу ціну.

За результатами розрахунків прийняти управлінське рішення.

Порядок виконання завдання

1. Загальна вартість товару

$$C_{\text{онт}} = C_{\text{од}} \cdot Q_m, \quad (3.1)$$

де $C_{\text{од}}$ – ціна одиниці товару;

Q_m – загальна кількість товару.

2. Ціна товару на умовах EXW

$$C_{EXW} = C_{onm} \cdot \frac{100}{100}. \quad (3.2)$$

3. Експортне мито (M_e), митні збори (M_z), витрати на експедирування ($C_{ек}$), транспортне страхування ($C_{ст}$), вартість транспортування ($C_{тр}$) та зберігання товару на складі ($C_{зб}$)

$$M_e(M_z; C_{ек}; C_{ст}; C_{тр}; C_{зб}) = C_{onm} \cdot \frac{S_e(S_{ек}; S_{стп}; S_{тр}; S_{зб})}{100}, \quad (3.3)$$

де $S_e(S_{ек}; S_{стп}; S_{тр}; S_{зб})$ – відповідно ставки експортного мита, митних зборів, витрат на експедирування товару, транспортного страхування, транспортування та зберігання товару на складі, %.

4. Митна вартість товарів (B) без урахування витрат, зборів та ставок

$$B = C_{onm} + C_{тр} + C_{стп}. \quad (3.4)$$

5. Ввізне мито

$$M_e = \frac{B \cdot S_m}{100}, \quad (3.5)$$

де S_m – ставка ввізного мита, %.

6. Сума акцизного збору

$$A_z = \frac{(B + M_z + M_e) \cdot S_a}{100}, \quad (3.6)$$

де B – митна вартість товару;

M_z – митні збори;

M_e – ввізне мито;

S_a – ставка акцизного збору, %.

7. Загальна митна вартість товару

$$B_{заг} = B + M_e + A_з + M_з, \quad (3.7)$$

де B – митна вартість товару;

M_e – ввізне мито;

$A_з$ – акцизний збір;

$M_з$ – митні збори.

8. Податок на додану вартість

$$ПДВ = \frac{B_{заг} \cdot S_{ПДВ}}{100}, \quad (3.8)$$

де $B_{заг}$ – загальна митна вартість товару;

$S_{под}$ – ставка податку на додану вартість (20%).

9. Загальна сума митних зборів, ввізного мита та податку на додану вартість

$$M_{заг} = M_з + M_e + П_{дв}. \quad (3.9)$$

10. Вартість товару на умовах EXW

$$Ц_{EXW} = Ц_{опт} + C_{зб}, \quad (3.10)$$

де $Ц_{опт}$ – оптова ціна товару;

$C_{зб}$ – вартість зберігання товару на складі.

11. Імпортна ціна товару

$$Ц_{імп}^{EXW} = Ц_{EXW} + M_e + C_{ек} + C_{стр} + C_{тр} + M_{заг}, \quad (3.11)$$

де $Ц_{EXW}$ – вартість товару на умовах EXW;

M_e – експортне мито;

$C_{ек}$ – витрати на експедирування;

$C_{стр}$ – витрати на транспортне страхування;

$C_{тр}$ – витрати на транспортування товару;

$M_{заг}$ – загальна сума митних зборів та податку на додану вартість.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте основні ознаки та функції зовнішньоекономічного контракту.
2. Визначіть обов'язкові елементи зовнішньоекономічного контракту та вкажіть їх місце в загальній структурі договору.
3. Назвіть групи Інкотермс та охарактеризуйте їх природу.

Література: [5,6,9,10]

Практичне заняття №4

МІЖНАРОДНІ ТОРГІВЛЯ ПОСЛУГАМИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА УКРАЇНСЬКА СПЕЦИФІКА

Мета заняття: ознайомлення з суттю та значенням міжнародної торгівлі послугами, її основними напрямками та формами, чинниками, що визначають перспективи розвитку світового ринку послуг.

Основні терміни аналітично-практичного блоку

Міжнародна торгівля послугами	–	International service trade
Світовий ринок послуг	–	World service market
Послуги	–	Service
Транспортні послуги	–	Transport service
Міжнародний туризм	–	International tourism
Страхові послуги	–	Insurance service
Науково-технічні послуги	–	Scientific-and-technical service
Інформація	–	Information
Міжнародне посередництво	–	International mediation

Завдання 4.1

Починаючи з травня поточного року, низка потенційних споживачів послуг туристичної агенції „Ukrainian Travel Agency” має потребу в придбанні закордонних туристичних путівок. Цільовою аудиторією є: забезпечений бізнесмен; держслужбовець; студент; молодята; пенсіонер. Оцінка споживачами привабливості турів проводиться з урахуванням їх інтересів щодо переліку послуг, якості сервісу та цінової політики туроператора (табл.4.1).

Таблиця 4.1 – Споживчі характеристики туристичних турів

Країна-призначення туру	Вартість путівки, євро	Вартість переліту, євро	Готель	Частота харчування	Включення екскурсій до вартості путівки
Чехія	$150 + 10 \cdot i$	45	****	сніданок	-
Хорватія	$430 + 20 \cdot j$	50	*****	сніданок+обід (шведський стіл)	+
Турція	$230 + 7 \cdot i$	30	****	сніданок	-
Туніс	$350 + 10 \cdot j$	200	****	сніданок+обід (шведський стіл)	-
Франція	$505 + 8 \cdot i$	170	*****	сніданок+вечеря (шведський стіл)	+
Марокко	$724 + 12 \cdot j$	250	*****	3-разове харчування	+

Маркетологам „Ukrainian Travel Agency” потрібно на основі інформації, що є в розпорядженні споживачів, провести аналіз їх уподобань та потреб, а також зробити висновок відносно кожного індивідуального вибору туру.

Варіант завдання прийняти згідно з порядковим номером студента в списку академічної групи (i – передостання цифра порядкового номеру, j – остання цифра порядкового номеру).

Порядок виконання завдання

1. Оцінка споживчих характеристик туристичних турів за шкалою оцінювання $\alpha_{ij} = 1 \div 10$ відповідно до їх корисності відбувається наступним чином: максимальному значенню α_{ij} відповідає максимальна корисність і навпаки.. Результати оцінювання рекомендується оформити в табличному вигляді (табл.4.2).

Таблиця 4.2 – Оцінка споживчі характеристики туристичних турів

Країна-призначення туру	Вартість путівки, євро	Вартість переліту, євро	Готель	Частота харчування	Включення екскурсій до вартості путівки	Рівень безпеки	Престижність
	α_{ij}	α_{ij}	α_{ij}	α_{ij}	α_{ij}	α_{ij}	α_{ij}
Чехія							
Хорватія							
Турція							
Туніс							
Франція							
Марокко							

2. Оцінка потреб клієнтів проводиться за трьохбальною системою ($W_i = 0 \div 3$) для кожного зі споживачів

$$A = \sum_{i=1}^n W_i \cdot \alpha_{ij}, \quad (4.1)$$

де n - кількість признаков, вагомих з точки зору споживачів.

3. Оформити отримані результати в табличному вигляді (табл.4.3)

4. Зробити прогноз, яку з путівок скоріше за все обере кожний із клієнтів туристичної агенції „Ukrainian Travel Agency”.

Таблиця 4.3 – Оцінка туристичних турів клієнтами агенції

Клієнт	Оцінка туристичної путівки споживачем, W_i					
	Чехія	Хорватія	Турція	Туніс	Франція	Марокко
Забезпечений бізнесмен						
Держслужбовець						
Студент						
Молодята						
Пенсіонер						

Питання для самоконтролю

1. Які фактори та економічні умови визначають особливості участі України в міжнародній торгівлі послугами?
2. У чому полягають основні тенденції розвитку транспорту, транспортних мереж та транспортної інфраструктури?
3. Назвіть основні класифікаційні ознаки та види туризму.

Література: [4,6,8]

Практичне заняття №5

КОМЕРЦІЙНІ СТРУКТУРИ В ПРОЦЕСАХ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Мета заняття: освоєння теоретичних засад міжнародного виробничого співробітництва та ознайомлення з його основними формами, оволодіння практичними прийомами аналізу процесів транснаціоналізації в підприємницькій сфері.

Основні терміни аналітично-практичного блоку

Іноземні інвестиції	–	Foreign investments
Комерційна діяльність	–	Commercial activity
Злиття	–	Amalgamation
Поглинання	–	Absorption
Прямі інвестиції	–	Direct investments
Філія	–	Branch
Транснаціональна корпорація	–	Transnational corporation
Фінансово-промислова група	–	Financial-and-industrial group

Завдання 5.1

Фінансово-промислова група „ADS Production” реалізує п’ять технологічних процесів, кожним з яких управляє окрема команда, що входить до складу єдиного технологічного ланцюга з виробництва полімерів харчового призначення. Результати управління характеризуються наступними даними

Показник	Номер команди у ФПГ				
	1	2	3	4	5
Витрати команди, грн.	$2190 + 10 \cdot i$	$3820 + 10 \cdot i$	$2430 + 10 \cdot i$	$3270 + 10 \cdot i$	$2430 + 10 \cdot i$
Чистий прибуток, грн.	$230 + 20 \cdot j$	$170 + 20 \cdot j$	$310 + 20 \cdot j$	$280 + 20 \cdot j$	$150 + 20 \cdot j$

Визначити корпоративну ефективність кожної команди ФПГ та розробити управлінське рішення щодо виключення неефективної команди зі складу групи виробничих компаній.

Індивідуальний варіант завдання прийняти згідно з порядковим номером студента в списку академічної групи (i – передостання цифра порядкового номеру, j – остання цифра порядкового номеру).

Порядок виконання завдання

1. Частка витрат кожної команди в витратах ФПГ

$$ЧВ_{K_i} = \frac{B_{K_i}}{B_{ФПГ}}, \quad (5.1)$$

де B_{K_i} – сума витрат кожної окремої команди ФПГ;

$B_{ФПГ}$ – вартість сукупних активів ФПГ.

2. Частка витрат кожної команди в сукупному чистому прибутку ФПГ

$$ЧП_{K_i} = \frac{П_{K_i}}{П_{ФПГ}}, \quad (5.2)$$

де $П_{K_i}$ – чистий прибуток і-ої команди;

$П_{ФПГ}$ – чистий прибуток фінансово-промислової групи.

3. Коефіцієнт корпоративної ефективності для кожної команди

$$K_{K_i} = \frac{ЧП_{K_i}}{ЧВ_{K_i}}. \quad (5.3)$$

4. Ранжирування команд ФПГ за значенням коефіцієнтів корпоративної ефективності та прийняття управлінського рішення щодо виключення зі складу фінансово-промислової групи неефективної команди.

Завдання 5.2

Структура фінансово-промислової групи „SPACE” містить п'ять підприємств з виробництва побутових кондиціонерів. Інформація по кожному з підприємств на початок та кінець звітного року відповідно наведена в табл.5.1-5.2.

Виявити вузьке місце технологічного ланцюга виробництва кондиціонерів, тобто з'ясувати, яке з підприємств своєю діяльністю найбільшим чином зменшує інтегральні показники діяльності ФПГ.

Таблиця 5.1 – Вихідні показники розрахунку на початок звітного періоду

Показник	Номер підприємства у ФПГ				
	1	2	3	4	5
Чистий прибуток (Pr_c), млн.грн.	$40 + i$	$35 + i$	$20 + i$	$25 + i$	$41 + i$
Валові активи (BA), млн.грн.	$1500 + 2 \cdot j$	$1200 + 2 \cdot j$	$1800 + 2 \cdot j$	$2000 + 2 \cdot j$	$1000 + 2 \cdot j$

Таблиця 5.2 – Вихідні показники розрахунку на кінець звітного періоду

Показник	Номер підприємства у ФПГ				
	1	2	3	4	5
Чистий прибуток (Pr_c), млн.грн.	$35 + j$	$38 + j$	$28 + j$	$32 + j$	$40 + j$
Валові активи (BA), млн.грн.	$1600 + 2 \cdot i$	$1450 + 2 \cdot i$	$2000 + 2 \cdot i$	$1670 + 2 \cdot i$	$1600 + 2 \cdot i$

Індивідуальний варіант завдання прийняти згідно з порядковим номером студента в списку академічної групи (i – передостання цифра порядкового номеру, j – остання цифра порядкового номеру).

Порядок виконання завдання

1. Ефективність діяльності підприємства у складі ФПГ (E_j)

$$E_j = \frac{Pr_{c_j}}{BA_j}. \quad (5.4)$$

2. Ефективність технологічного ланцюга з коригуванням на підприємство j

$$E_u = \frac{\sum_{i=1}^n \Pi p_{u_j}}{\sum_{i=1}^n BA_j}. \quad (5.5)$$

3. Середня ефективність підприємства $j = 1$

$$E_{cp_j} = \frac{1}{n-1} \cdot \left(\frac{E_2}{2} + \sum_{i=3}^{n-1} E_i + \frac{E_n}{2} \right). \quad (5.6)$$

4. Середня ефективність підприємства $j = 2, 3, \dots, n-1$

$$E_{cp_j} = \frac{1}{n-2} \cdot \left(\frac{E_1}{2} + \sum_{i=2}^{n-1} E_i + \frac{E_n}{2} - E_j \right). \quad (5.7)$$

5. Середня ефективність підприємства $j = n$

$$E_{cp_j} = \frac{1}{n-2} \cdot \left(\frac{E_1}{2} + \sum_{i=3}^{n-1} E_i + \frac{E_{n-1}}{2} \right). \quad (5.8)$$

6. Показник взаємодії підприємств ($ПВ_j$)

$$ПВ_j = \frac{E_u}{E_{cp_j}}. \quad (5.9)$$

7. Ранжирування за зростанням та порівняння показників взаємодії підприємств рекомендується оформити в табличному вигляді відповідно на початок та кінець розрахункового періоду (табл.5.3).

Таблиця 5.3 – Показники взаємодії підприємств ФПГ (на початок звітнього періоду)

Показник	Номер підприємства у ФПГ				
	1	2	3	4	5
Показник взаємодії ($ПВ_j$)					
Виявлення вузького місця (-/+)					

8. Вузьке місце у складі ФПГ виявляється наступним чином: серед загальної кількості показників взаємодії обирається показник з найбільшим значенням, який зменшує інтегральні показники діяльності ФПГ, виходячи з припущення, що без його урахування промислова група матиме вищі показники ефективності.

Контроль діяльності підприємства, яке є вузьким місцем у технологічному ланцюгові ФПГ, проводиться за результатами аналізу фінансових показників (рентабельності витрат, рентабельності продажів, рентабельності основної діяльності, прибутковості, коефіцієнтів ліквідності, фінансової стійкості, самофінансування тощо).

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте сучасні геостратегічні особливості та фактори розвитку інвестиційних тенденцій.
2. Назвіть підприємницькі мотивації злиття та поглинань акціонерних форм транснаціоналізації комерційної діяльності.
3. Визначте природу та специфіку неакціонерних форм транснаціоналізації господарської діяльності.

Література: [1,2,4,9]

Практичне заняття №6

ЕМІГРАЦІЙНІ ТА ІММІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

Мета заняття: засвоєння теоретичних засад функціонування міжнародного ринку праці; аналіз сучасних міграційних потоків та виявлення соціально-економічних наслідків міграції робочої сили; визначення місця України на світовому ринку робочої сили.

Основні терміни аналітично-практичного блоку

Міжнародний ринок труда	–	The international labour market
Міграція	–	Migration
Еміграція	–	Emigration
Імміграція	–	Immigration
Працездатне населення	–	Able-bodied population
Регулювання міграційних потоків	–	Regulation of migratory streams

Завдання 6.1

Виходячи з даних про зовнішню міграцію в Україні за останні декілька років (табл.6.1), проаналізувати динаміку еміграційних та імміграційних потоків спираючись на абсолютні та відносні показники динаміки (абсолютний приріст, темп зростання, темп приросту) за базисним та ланцюговим способом обчислення.

Таблиця 6.1 – Динаміка зовнішньої міграції населення України

Рік	Показник	
	Число прибулих, чол.	Число вибулих, чол.
2011	$33235 + 25 \cdot (i + j)$	$66706 + 47 \cdot i$
2012	$42473 + 30 \cdot (i + j)$	$76264 + 49 \cdot i$
2013	$39489 + 23 \cdot (i + j)$	$63699 + 44 \cdot i$
2014	$38567 + 21 \cdot (i + j)$	$46182 + 37 \cdot i$
2015	$39580 + 24 \cdot (i + j)$	$34997 + 33 \cdot i$
2016	$44227 + 31 \cdot (i + j)$	$29982 + 31 \cdot i$

Індивідуальний варіант завдання прийняти згідно з порядковим номером студента в списку академічної групи (i – передостання цифра порядкового номеру, j – остання цифра порядкового номеру).

Порядок виконання завдання

1. Міграційне сальдо розраховується як різниця між кількістю прибулих осіб в країну та вибулих за її межі.

2. Абсолютний приріст Δ_y – це різниця між поточним і базисним рівнями. Він показує, на скільки одиниць підвищився або зменшився рівень по відношенню до бази за певний період часу.

$$\Delta_y = y_i - y_1; \quad (6.1)$$

$$\Delta^u_y = y_i - y_{i-1}, \quad (6.2)$$

де Δ^u_y - цепний абсолютний приріст;

y_i - поточний рівень ряду динаміки;

y_1 - початковий (перший) рівень динаміки;

y_{i-1} - попередній рівень ряду динаміки.

3. Темп зростання (T_p) розраховується як відношення порівнюваного рівня з рівнем, прийнятим за базу зіставлення, і показує, в скільки разів (на скільки відсотків) порівнюваний рівень вище або нижче, ніж базисний.

$$T_p^{\sigma} = \frac{Y_i}{Y_1}; \quad (6.3)$$

$$T_p^u = \frac{Y_i}{Y_{i-1}}. \quad (6.4)$$

4. Темп приросту (T_{np}) визначається як відношення абсолютного приросту до абсолютного попереднього або початкового рівня і показує, на скільки відсотків порівнюваний рівень є великим або меншим в порівнянні з базисним.

$$T_{np}^{\delta} = \frac{\Delta_y^{\delta}}{y_1} \quad (6.5)$$

$$T_{np}^u = \frac{\Delta_y^u}{y_{y-1}} \quad (6.6)$$

5. Результати розрахунків рекомендується оформити у вигляді табл.6.2. За отриманими показниками динаміки зробити висновок відносно притоку та відтоку працездатного населення на територію України та за її межі, а також охарактеризувати напрямки існуючого міграційного руху.

Таблиця 6.2 – Розрахунок показників міграційного руху в Україні

Рік	Міграційне сальдо	Абсолютний приріст		Темп зростання		Темп приросту	
		базисний	цепний	базисний	цепний	базисний	цепний
2001							
2002							
...							
2006							

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте основні економічні та неекономічні фактори міжнародної міграції.
2. Назвіть основні складові міграційного процесу в Україні.
3. Якими є основні наслідки міграції у світовому масштабі, для окремих країн, соціальних груп, окремих людей?
4. Назвіть основні види та сучасні напрямки міжнародної міграції робочої сили.

Література: [1,4,7,8]

Практичне заняття №7

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Мета заняття: засвоєння теоретичних основ в сфері управління інноваційною діяльністю підприємства; аналіз сучасних тенденцій інноваційного розвитку України та конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку.

Основні терміни аналітично-практичного блоку

Науково-технічний прогрес	–	Scientific and technical progress
Інноваційна діяльність	–	Innovational activity
Міжнародний ринок технологічних послуг	–	The international market of technological services
Інжиніринг	–	Engineering
Інноваційний потенціал	–	Innovational potential
Інноваційний менеджмент	–	Innovational management

Завдання 7.1

Дайте відповіді на тестові запитання, пов'язані з формами організації інноваційної діяльності та розвитком НТП:

1. Інноваційна діяльність підприємства:

а) не залежить від розмірів виробництва;	в) залежить від ступеня розвитку інноваційного рішення.
б) зумовлена розмірами підприємства;	

2. Розвиток науки визначається:

а) потребами технічного прогресу;	г) фінансовими потребами;
б) соціальними потребами;	д) духовними потребами.
в) економічними потребами;	

3. Стратегія інноваційної діяльності спрямована на прийняття рішень відносно:

- а) нових ринків збуту продукції;
- б) оцінки рівня ризику витрат;
- в) наукових досліджень та конструкторських розробок;
- г) досягнення конкурентної переваги

4. Модель технопарку – це:

- а) науково-промисловий комплекс;
- б) бізнес-„інкубатор”;
- в) технопарк;
- г) технополіс.

5. Інноваційна стратегія венчурної фірми полягає в:

- а) мінімізації ризику;
- б) максимізації ризику;
- в) розвитку консалтингу;
- г) рекламі своїх розробок;
- д) передачі своїх розробок іншим фірмам.

6. Структура, що спеціалізується на створенні сприятливих умов для виникнення та ефективної діяльності малих інноваційних фірм, має назву:

- а) науково-промисловий комплекс;
- б) бізнес-„інкубатор”;
- в) технопарк;
- г) технополіс.

7. Структура, що виникає на підставі угод між фірмами, які проводять наукові дослідження, та фірмами, які займаються комерціалізацією результатів, має назву:

- а) науково-промисловий комплекс;
- б) бізнес-„інкубатор”;
- в) технопарк;
- г) технополіс.

8. Угода між корпораціями в межах стратегічного альянсу про довгостроковий та двосторонній обмін взаємодоповнюючими технологіями, інформацією і "ноу-хау" називається:

- а) спільна науково-технічна і виробнича діяльність;
- б) консорціум;
- в) спільне підприємство;
- г) асоціація.

9. Організація, для якої дослідження та розробки становлять основний від діяльності, має назву:

- а) фінансово-промислова група;
- б) бізнес-інкубатор;
- в) технопарк;
- г) наукова організація.

10. Стратегічний альянс, створений для розробки технології виробництва і збуту принципово нової продукції, має назву:

- а) спільна науково-технічна і виробнича діяльність;
- б) консорціум;
- в) спільне підприємство;
- г) асоціація.

11. Стратегічний альянс, створений для проведення фундаментальних, пошукових досліджень у напрямках, що обіцяють революційні зміни в техніці і технології виробництва, має назву:

- а) спільна науково-технічна і виробнича діяльність;
- б) консорціум;
- в) спільне підприємство;
- г) асоціація.

12. Найпоширенішими типами статутних інтеграцій об'єднань є:

- а) акціонерні товариства;
- б) холдинги;
- в) асоціації;
- г) корпорації;
- д) концерни.

Завдання 7.2

Харківський національний автомобільно-дорожній університет (Ліцензіар) надає право Будапештському політехнічному університету (Ліцензіату) використовувати науково-технічні розробки університету. Необхідно розрахувати вартість ліцензії та визначити експортну конкурентоспроможність продукту виходячи з даних, наведених в Додатку Б.

Порядок виконання завдання

1. Вартість ліцензії

$$C_R = V \cdot Z \cdot R_i, \quad (7.1)$$

де C_{Ri} – ціна ліцензії, розрахована у вигляді роялті;
 V – обсяг очікуваного обсягу робіт, од.;
 Z – ціна одиниці продукції, грош.од.;
 R_i – ставка роялті в i -му році, %.

2. Експортна конкурентоспроможність

$$E_k = \frac{N_{n.з.}}{N_{з.н.}}, \quad (7.2)$$

де $N_{n.з.}$ – кількість заявок на патенти, подана закордоном;
 $N_{з.н.}$ – кількість заявок на патенти, поданих в країні.

3. Зроби висновок щодо оцінки конкурентоспроможності рівня науково-технічних рішень ХНАДУ та можливості патентування його продуктів закордоном.

Питання для самоконтролю

1. У яких формах реалізується міжнародний рух технологій?
2. Назвіть основні форми науково-технічного регулювання у відкритій економіці.
3. Назвіть основні технопарки України, охарактеризуйте їх особливості та специфіку функціонування.
4. Наведіть особливості формування ціни на ліцензії.

Література: [1,6,7,8]

Практичне заняття №8

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ТА ОБ'ЄДНАННЯХ

Мета заняття: ознайомлення з передумовами інтеграційних процесів в сучасній світовій економіці, етапами, рівнями, формами і механізмами міжнародної економічної інтеграції; аналіз діяльності міжнародних економічних організацій та встановлення напрямків міжнародного співробітництва України.

Основні терміни аналітично-практичного блоку

Європейський економічний простір	–	European economic space
Європейський союз	–	European union
Організація об'єднаних націй	–	United Nations Organization
Світова організація торгівлі	–	World trading organization
Співдружність незалежних держав	–	Commonwealth of Independent States

План семінару

1. Поняття „міжнародні економічні організації” та їхня роль в системі міжнародних економічних відносин як проявлення тенденції багатостороннього співробітництва.
2. Економічна діяльність ООН, її рівні.
3. Інтеграційні процеси в економіці країн, що розвиваються.
4. Міждержавні загальноекономічні і політичні організації країн, що розвиваються.
5. Проблеми розвитку економічної інтеграції в східноєвропейських країнах.
6. Міждержавні галузеві організації. Міжнародні об'єднання підприємців.
7. Україна і міжнародні економічні організації.

Проблеми до дискусії

1. Україна між Сходом і Заходом: перспективи міжнародної економічної інтеграції.
2. У чому проявляється вплив ЄС на трансформаційні процеси у східноєвропейських країнах?

Питання для самоконтролю

1. Які особливості єдиного внутрішнього ринку ЄС та механізму його регулювання?
2. Членом яких економічних угруповань є Україна?

Література: [1,3,4,6,8]

Практичне заняття №9

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Мета заняття: ознайомлення з напрямками екологічної парадигми економічного розвитку суспільства; визначення глобальних тенденцій промислово-технологічного розвитку та обґрунтування впливу територіально-виробничих форм розміщення й організації виробництва на вирішення екологічних проблем; аналіз екологічної політики України.

Основні терміни аналітично-практичного блоку

Охорона навколишнього середовища	–	Preservation of the environment
Екологічна політика	–	Ecological policy
Екологічна катастрофа	–	Ecological accident
Екологічні пріоритети	–	Ecological priorities
Екологічна безпека	–	Ecological safety

План семінару

1. Стан навколишнього середовища як фактор глобального та національного розвитку.
2. Природні ресурси в системі міжнародних ринків.
3. Екологічні пріоритети розвитку сучасної відкритої економіки України.
4. Україна в світовій торгівлі сировиною.
5. Торгівля сировинними та продовольчими товарами в системі експортно-імпортних відносин України.
6. Проблеми використання енерго-сировинних ресурсів.
7. Паливний баланс в системі відкритої економіки України.
8. Особливості національного енергоспоживання в контексті глобальних тенденцій.
9. Техногенні ускладнення та катастрофи.

Проблеми до дискусії

1. Якими є основні особливості прояву глобальної ресурсної проблеми в Україні?
2. Якими є основні наслідки дефіциту енергетичних ресурсів в Україні?
3. Охарактеризуйте міжнародні зусилля з розв'язання проблеми енергоспоживання.
4. Яким чином наявний міжнародний природоохоронний досвід може бути застосований в умовах України?

Питання для самоконтролю

1. За якими критеріями класифікуються природні ресурси?
2. Яку роль відіграє торгівля паливно-енергетичними ресурсами у загальній системі міжнародної торгівлі України?
3. Охарактеризуйте міжнародні зусилля щодо розв'язання найбільш гострих проблем навколишнього середовища та основні завдання світової спільноти на майбутнє.

Література: [6,8]

Таблиця А.1 – Вихідні дані до практичного заняття №3

Показник	Варіант											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Ціна одиниці товару, дол.	3	4,1	5,1	3,2	5	4,3	3,5	4,3	5	2,7	2,8	2,9
2. Загальна кількість товару, тис.од.	55	54	46	48	43	51	54	56	57	61	64	68
3. Структура витрат в ціні контракту, %												
3.1 Ціна товару на умовах поставки EXW	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
3.2 Експортне мито, митні збори	15	18	20	21	17	16	14	19	15	20	13	15
3.3 Комісія експедитора	0,6	0,5	0,7	0,8	0,7	0,6	0,7	0,8	0,6	0,6	0,6	0,6
3.4 Транспортне страхування	2	3	5	6	7	2	3	4	6	7	5	8
3.5 Вартість транспортування товару до кордону країни призначення	4	3	5	3	4	7	6	8	10	5	7	8
3.6 Витрати на транспортування до місяця призначення	0,4	0,3	0,2	0,5	0,6	0,7	0,8	0,5	0,6	0,4	0,3	0,2
3.7 Вартість зберігання товару на складі продавця	0,3	0,4	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3
4. Митня збори, дол.	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
5. Ввізне мито, %	25	30	20	25	30	30	25	20	25	25	30	20
6. Акцизний збір (в % від суми митної вартості товару, митних зборів)	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

Закінчення таблиці А.1

Показник	Варіант												
	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1. Ціна одиниці товару, дол.	3,1	2,6	3,2	3,4	3,6	3,7	3,8	3,9	4,3	4,4	4,8	4,9	5
2. Загальна кількість товару, тис.од.	69	72	73	75	76	77	74	78	80	81	83	69	75
3. Структура витрат в ціні контракту, %													
3.1 Ціна товару на умовах поставки EXW	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
3.2 Експортне мито, митні збори	14	16	17	19	18	20	25	20	25	15	14	13	15
3.3 Комісія експедитора	0,6	0,6	0,7	0,7	0,8	0,9	0,7	0,6	0,7	0,7	0,6	0,8	0,9
3.4 Транспортне страхування	2	4	5	6	2	3	2	4	3	2	5	2	5
3.5 Вартість транспортування товару до кордону країни призначення	9	10	7	8	6	7	5	7	6	7	7	7	7
3.6 Витрати на транспортування до місяця призначення	0,7	0,3	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,4	0,5	0,4	0,3	0,4	0,5
3.7 Вартість зберігання товару на складі продавця	0,3	0,3	0,4	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3
4. Митня збори, дол.	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
5. Ввізне мито, %	30	25	30	25	30	25	30	20	20	30	30	25	30
6. Акцизний збір (в % від суми митної вартості товару, митних зборів та ввізного мита)	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

Таблиця Б.1 – Вихідні дані до практичного заняття №7

Номер варіанта	Вид наукової розробки	Очікуваний річний обсяг виробництва, тис.од.	Ціна одиниці розробки, тис. грош.од.	Ставка роялті, %	Кількість заявок на патенти, подана закордоном	Кількість заявок на патенти, поданих в Україні
1	Нова технологія ремонту автомобіля	3000	5,0	6,0	128	103
2	Розробка твердих сплавів	2500	7,0	7,0	300	302
3	Нова технологія очитки палива	5000	10,0	10,0	510	476
4	Нова технологія управління перевезеннями	10000	10,0	10,0	164	191
5	Нова технологія гальмування автомобіля	20000	50,0	20,0	607	720
6	Нова технологія ремонту двигуна	8000	15,0	10,0	256	301
7	Нова технологія ремонту автомобіля	500	7,0	7,0	220	206
8	Розробка нових моделей двигунів	10000	10,0	10,0	364	397
9	Розробка твердих сплавів	3000	7,0	8,0	789	658
10	Нова технологія очистки палива	6000	8,0	9,0	636	639
11	Нова технологія управління перевезеннями	10000	10,0	10,0	258	298
12	Нова технологія ремонту мостів	45000	70,0	70,0	456	451
13	Нова технологія заправки автомобіля	10000	20,0	10,0	789	783
14	Нова технологія контролю витрат палива	5000	10,0	8,0	103	74
15	Нова технологія ремонту машин	6000	8,0	7,0	569	489
16	Нова технологія підйому кузова	5000	6,0	5,0	305	312
17	Нова технологія завантаження автомобіля	6500	5,0	5,0	457	403
18	Нова технологія визначення тиску шин	3000	4,0	3,0	300	253
19	Комп'ютерна програма діагностики автомобіля	20000	20,0	15,0	369	407
20	Комп'ютерна програма діагностики двигуна	12000	13,0	10,0	1022	1000
21	Комп'ютерна програма контролю знань студентів	20000	20,0	15,0	409	490
22	Комп'ютерна програма діагностики стійкості мостів	70000	80,0	25,0	355	325
23	Комп'ютерна програма діагностики стійкості покриття дороги	35000	50,0	20,0	691	722
24	Нова технологія дорожнього покриття	50000	45,0	20,0	181	95
25	Нова технологія ремонту доріг	30000	38,0	15,0	569	455

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ
з дисципліни „Зовнішньоекономічна діяльність
підприємства ”

1. Міжнародна економічна діяльність: сутність, особливості та суб'єкти.
2. Інтернаціональне співробітництво: форми та рівні.
3. Суб'єкти міжнародної економічної діяльності України.
4. Україна в міжнародній торгівлі товарами: загальний режим.
5. Експортно-імпортна діяльність: види та українська специфіка.
6. Україна в товарообмінних операціях.
7. Міжнародний контракт.
8. Інкотермс – інструмент міжнародної торгівлі.
9. Міжнародна торгівля послугами: критерії та українська специфіка.
10. Послуги посередників у міжнародній торгівлі.
11. Міжнародні послуги у сфері виробництва, кооперування та реклами: специфіка транзитивної економіки.
12. Лізинг та інші орендні операції в міжнародному співробітництві.
13. Міжнародні транспортні послуги.
14. міжнародний туризм.
15. Міжнародне кооперування виробництва: природа, форми та сучасні особливості.
16. Україна в процесах міжнародної міграції капіталів та господарської транснаціоналізації.
17. Комерційні структури в процесах транснаціоналізації.
18. ТНК у системі міжнародного інвестування: особливості та новітні тенденції для України.
19. Спільні підприємства як форма міжнародної господарської діяльності України.
20. Україна в процесах міжнародної міграції робочої сили.
21. Регулювання міжнародної економічної діяльності в державі.

22. Відкрита економіка України в системі міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин.
23. Торговельні режими України з країнами світу.
24. Європейський вектор зовнішньоекономічної діяльності: резерви співробітництва як фактор перспективної інтеграційної моделі.
25. СНД у системі гео економічних пріоритетів України.
26. Чорноморське економічне співробітництво України.
27. Субрегіональні проекти з участю України.
28. Спеціальні економічні зони в міжнародній економічній діяльності України.
29. Науково-технічна та інформаційна політика в системі пріоритетів міжнародної економічної діяльності.
30. Економічна безпека за умов відкритої економіки.
31. Міжнародні економічні зв'язки в українській історії: ретроспектива та сучасність.
32. Сировинні ресурси в міжнародній економічній діяльності України.
33. Паливно-енергетичні ресурси у відкритій економіці.
34. екологічні обмеження зростання відкритої економіки України контексті сучасної глобалістики.

ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРИ*Основна література*

1. Багрова І.В., Гетьман О.О., Власюк В.Є. Міжнародна економічна діяльність України: Навч. посібник / За ред. І.В. Багрової. - Київ: «Центр навчальної літератури», 2014. - 384 с.
2. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник / Под ред. Л.Е. Стровского. – М.: ЮНИТИ, 2009. - 823с.
3. Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М., Циганкова Т.М. Міжнародна економіка: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2009. – 73с.
4. Міжнародна економіка: Навч. посіб. за ред. Ю.Г. Козака, В.М. Новацького. – К.: Центр навчальної літератури: АртЕк, 2012.
5. Новицкий Е.В. Внешнеэкономическая деятельность и международный маркетинг. – К.: Либра, 2004. – 191с.
6. Новіцький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України: Підручник. – К.: КНЕУ, 2013.
7. Пугель Т., Линдерт П. Международная экономика. – М., 2013.
8. Рокоча В.В. Міжнародна економіка: Навч. посіб.: У 2 кн. – К.: Таксон, 2010.
9. Савельев Е.В. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів: Підручник. – Тернопіль: Екон. думка, 2001. – 504с.
10. Циганкова Т.М., Петрашко Л.П., Кальченко Т.В. Міжнародна торгівля: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2011. – 488с.

Додаткова література

1. Закон України „Про зовнішньоекономічну діяльність” // Відомості ВР України. – 1991. - №29. – С.337. (www.rada.ua).
2. Закон України „Про міжнародний комерційний арбітраж” / www.rada.ua
3. Авдокушин Е.Ф. Международные экономические отношения: Учеб. Пособие. – М.: ИВЦ „Маркетинг”, 2006.
4. Платонова И.Н. Валютный рынок и валютное регулирование. – М., 2011.

5. Сальваторе Д. Международная экономика: Пер. с англ. – М.: Риа «ПК», 2008.
6. Фінанси зарубіжних корпорацій: Навч. посіб / За ред. В.М. Федосова. – К.: Либідь, 2003.
7. Фомичев В.И. Международная торговля: Учебник. – 2-е изд., перераб. И доп. – М.: ИНФРА-М. 2001.
8. Хэррис Дж.М. Международные финансы. – М., 2006.
9. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, А. С. Гальчинський та ін. — К.: Либідь, 2012

